

Miesto blízkosti, priestor odlúčenia

Tvorba **Daniely Krajčovej** (*1983) je dlhodobo zviazaná s témami reflexie osobných príbehov ľudí, so subjektívnym rozprávaním na pozadí aktuálnych i historických udalostí. V jej diele sa proces tvorby stáva modelom odstraňovania sedimentov času v rozpamätávaní, ktoré sa viac ako ku kodifikácii udalostí vzťahujú k spomienke. Formálnym nástrojom tvorby je predovšetkým ilustrácia (kresbou, maľbou) a animácia, cez ktoré vyjadruje významovú stránku diel. Daniela si v tvorbe často vyberá marginalizované, kontroverzné témy (problematika utečencov, židovského a rómskeho holokaustu, pogromov, obdobie Slovenského štátu, znárodňovania či združstevňovania) a vzťahuje ich k skúmaniu sociálnych, ľudskoprávných dôsledkov, osobných príbehov. Jej práce sú založené na metóde animácie nielen vo význame výtvarnej realizácie, ale aj v zmysle aktivizácie k činnosti, živého priestoru integrácie. Cez skúsenosť i cez sprostredkovanie vnímania iných sa snaží o rehabilitáciu primárnych ľudských hodnôt spolupatričnosti a tolerancie.

Peter Jánošík (*1988) je výtvarník pohybujúci sa na území maľby, kresby a autorskej knihy. Tvorba založená na citlivom pozorovaní má u Petra dve roviny. Prvou sú abstrahujúce a znakové kresby často sa blížiacie piktogramom. Druhou rovinou sú diela svedčiace o autorovej schopnosti až hyperrealisticky stvárniť skutočnosť. V prácach tematizuje motív ľudskej blízkosti, ako aj motív hranice v oboch jej ambivalentných polohách: ako motívu rozdelenia i susedstva. Peter je syntetik. Špecifické napätie diel vychádza z úsilia približovať formálnu stránku samotnému obsahu. Subtílna línia, nostalgická, mierne temná atmosféra, rudimentárna kresba prepájajúca figurálne i abstraktné znaky sú asociatívnym vyjadrením bezprostredného okolia, ako aj vlastného pocitového či myšlienkového stavu. Ten je premenlivý. Kresby tak možno chápať ako denníky, ktoré reflektujú minulosť, ale aktualizujú sa v diváckom pohľade a stotožnení.

Výstava **Miesto blízkosti, priestor odlúčenia** prezentuje zmienené umelecké polohy oboch autorov. Daniela prezentuje v cykle akrylových maľieb na plachty, vychádzajúcich z rozhovorov s utečencami, ktorí opisujú okrem vlastnej komplikovanej cesty z krajiny, z ktorej pochádzajú, aj siete medziľudských kontaktov a miest, kde sa počas exodu ocitli ich priatelia alebo najbližšia rodina. Vznikajú ilustrované mapy zachytávajúce ich vzťahy a (teraz už vzdialené) priateľstvá. Autorka vizuálne „osvetľuje“ (lat. *illustró* – na svetlo privádzať, objasňovať) rozprávanie a vytvára vlastné symbolické asociácie, ktorými pokrýva textilnú plochu. V použítom materiáli plachty využíva Daniela asociáciu fyzickej prítomnosti (plachta, ktorá sa reálne využíva ako pokrývka na posteľ a zachytáva stopy

telesnosti) a zároveň izolácie (plachta ako prvok sterilnosti, čistoty). Samostatným dielom je animovaný film *Persona grata* (2019) vychádzajúci z príbehu Afganca žijúceho v Bratislave. Animácia výtvarne slobodne približuje príchod Faisala na Slovensko, jeho úsilie o integráciu i mnohé komplikácie.

Peter prezentuje okrem výberu z komornejších kresieb aj veľké papierové formáty. V nich sa kresba monumentalizuje do nadživotných rozmerov. Postavy nie sú popisné. Nejde o portrét reprodukovajúci podobu, je tu prítomná snaha po civilnom vyznení, vyjadrení všednosti až banality postoja a gesta. Peter sa v kresbách zaoberá rovinou vzťahov, ale bez afektu a patetickosti. Kresba si drží i napriek rozmerom intímny charakter. Autor pracuje s figúrou (ná)znakovo, odkazuje k nej ako na prvok reprezentujúci aj abstraktné vlastnosti. Verné, mimetické podanie je v kresbách upozadené a vystupuje dôraz na významovú stránku.

Pre Petra je dôležité chápanie postavy vo všeobecnejšom rovine: ako *figúry*. Figúre rozumiem ako vzorcu, obrazcu či schéme. Motív nadobúda obsah na základe zmyslovej podobnosti s realitou. Figúra je to, na čo je upriamená naša pozornosť, čo sa stáva dominantným vo vnemovom poli a vyčleňuje sa z pozadia. Je vzorcom, ktorý koncentruje našu pozornosť. Postavy sa teda stávajú nositeľmi abstraktných vlastností, ktoré reprezentujú medziľudské vzťahy, ale aj osobné, intímne prežívanie.

Ústrednou myšlienkou výstavy je akcentovanie postavy ako figurálneho znaku, individuálnej výpovede ako niečoho, čo môže mať, respektíve má univerzálnejšiu platnosť. Figúra personifikuje. Na oboch autoroch ma zaujíma ich schopnosť vytvárať z príbehov iných alebo zo svojich zážitkov výtvarné atribúty reprezentujúce bazálnu ľudskú skúsenosť a potreby (pocit šťastia, spokojnosti, potreby blízkeho, ale aj osamotenía, straty, odlúčenia). Elementarizmus a redukcia foriem navyše napomáha takémuto chápaniu. Divák/diváčka sústredí svoju pozornosť viac na semiotickú funkciu samotného diela.

Miesto sa rodí schúlením, priestor vykročením. Vetu vztiahnem k vystaveným dielam. Tie tematizujú motív dôležitosti medziľudského kontaktu, prekonávania strachu, ale aj pocit osamotenía, odlúčenia. Utváranie pevných a obohacujúcich vzťahov je podmienené bezpečnou pozíciou miesta, ktoré zaručuje blízkosť. Priestor vytvára bariéru vzdialenosti, obmedzuje či znemožňuje kontakt. Miesto je uvedomením si prítomnosti, priestor je túžbou.

Ján Kralovič